

kunst@klassekampen.no

KUNST

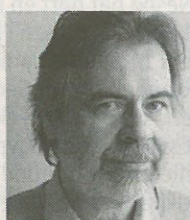
&kritikk

KUNST PÅ ONSDAG:

Klassekampen anmelder aktuelle utstillinger hver onsdag gjennom hele året. Våre anmeldere kan kontaktes på kunst@klassekampen.no

Hver måned byr vi i tillegg på essays, intervjuer og nyheter fra Kunst-Norge.

Tips til våre kunstsider kan rettes til Sara Hegna Hammer: sarah@klassekampen.no

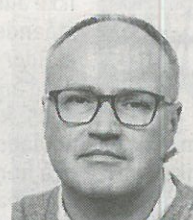
Øivind Storm Bjerke
Professor i kunsthistorie og kunstkritiker

Tommy Olsson
Kunstner og kunstkritiker

Line Ulekleiv
Kunsthistoriker og kunstkritiker

Kåre Bulie
journalist og kunst- og litteraturkritiker

Tegnetriennalen i Oslo betrakter tegningen som et avtrykk av det

Øvelser fra streke

Kåre Bulie
KUNST

«Human Touch»

Tegnetriennalen 2019
Kunstnernes Hus
og Tegnerforbundet, Oslo
Står til 19. januar.

ANMELDELSE

«Human Touch» forstår tegning som en grunnleggende menneskelig aktivitet og refleksjonsform.

Den mest celebre nålevende deltakeren i årets tegnetriennale er også den første som møter publikum. William Kentridge har for anledningen omskapt trappen i Kunstnernes Hus til verket «Firewalker»: Ved å plassere hvite biter av tape på de mørke trinnene har han skapt kunst som, dersom betrakteren plasserer seg på det rette stedet, trer frem som en kvinneskikkelse som bærer brennende kull på hodet.

Denne figuren, som også tematiserer det å se og det faktum at hva vi ser, slett ikke er selvsagt, har sørafrikaneeren hentet fra bybildet i hjemlandet sitt. Det monumentale arbeidet kan dermed lede publikum til å tro at årets tegnetriennale er en utpreget politisk utstilling. Det stemmer imidlertid ikke, i alle fall ikke på noen direkte måte.

Etter gjennom mange år å ha vært en biennale fremstår arrangementet altså nå som en triennale. Utstillingen er den niende i rekken, og måten tegneprosjektet er blitt til på, har variert. Årets utgave, som bærer tittelen «Human Touch», har Helga-Marie Nordby kuratert. Hun

KVINNESKIKKELSE: William Kentridge har for anledningen omskapt trappen i Kunstnernes Hus til verket «Firewalker».

FOTO: VEGARD KLEVEN

har selv invitert utstillingens kunstnere til å bidra og hentet inn eldre arbeider. Flere av de avdøde bidragsytternes verk antyder, i likhet med Kentridge-arbeidet, engasjement for utsatte grupper: En kulltegning av tyske Käthe Kollwitz bærer tittelen «Sult» og forestiller

fattige kvinner og barn. Også en tegning av hennes norske kollega Bendik Riis vitner om sårbarhet – et skadet kvinneportrett som trolig forestiller kunstnerens mor i idealisert utgave. Kubansk-amerikanske Ana Mendieta, derimot, preger naturen rundt seg med kvinnekropper i verk som har

tydeligere kjønnspolitisk ladning.

Mendietas videokunst danner en naturlig overgang til verkene til Per Inge Bjørlo, som stadig er aktiv og spiller en dominerende rolle i Kunstnernes Hus' overlysaler. I likhet med det ene Mendieta-bidraget er nord-

mannens arbeider preget av brenning, og delvis derfor er begge kunstnerne også med på å utvide tegnebegrepet. De deler dessuten interessen for menneskekroppen. Mens Mendieta kombinerer det kroppslige med det politiske, oppfatter jeg Bjørlos kunst som mer eksistensielt orientert, noe også verkstittelen «Og såra veks i oss alle» understreker: I alle år har han arbeidet med både enkeltindividets psyke og dets forhold til sine medmennesker. Som vanlig gjør verkene hans, med sin karakteristiske blanding av sårhet og aggresjon, sterkt inntrykk.

Nettopp denne konsentrasjonen om det nære, og om tegningen som bearbeidelse av eksistensielle vanskeligheter, preger en rekke av triennalens bidrag. Flere av dem er fortellende i formen og består av en rekke bilder. Et slående eksempel er Elisabeth Mathisens koldnålsserie «Sorgarbeider», som nærmer seg erfaringen av å miste et barn og i likhet med Bjørlos og Mendietas verk tematiserer kroppen. Shwan Dler Quaradakis tegnede film «The Tattooed Sun» er et annet eksempel – også den en sørgelig historie om et elsket familiemedlem, i dette tilfellet en mor. Et nært forhold mellom liv og tegning blir særlig tydelig i nylig avdøde Guttorm Guttormsgaards visuelle, fargesprakende dagbok, hvor selvportrettet, i varianter fra det skrekkslagne til det selvsikre, dominerer.

Nordby begynner utstillingsveiviseren med å trekke linjer tilbake til en nyoppdaget sørafrikansk stein som et menneske tegnet på for 73.000 år siden. «Den lille unnselige tegningen, det personlige avtrykket, knytter meg til øyeblikket, til hånden som skapte den for så lenge siden. Tegningen på steinen hvisker ut tiden, og setter oss i direkte kontakt», fortsetter hun. Om det virkelig er så enkelt, er jeg i tvil om. Ordene er uansett med på å forklare utstillingstittelen og sentrale

TRONDHEIM: Søndag 1. november kl. 12–16 inviterer Galleri Ismene til julefeiring på lilevollen med kaffe og fersk gjærbakst. Årets hovedutstillere er den unge trondheimskunstneren **Andreas Widerøe Hagen**, som viser akrylmalerier. **BW**

OSLO: Landsforeningen Norske Malere (LNM) åpner torsdag kl. 18 en ny utstilling med **Espen Røise**, ganske nøyaktig 20 år etter hans forrige soloutstilling samme sted. Røise skaper bilder som maner fram følelsen av natur. **BW**

Svanesex i Pompeii

I Pompeii har arkeologene avduket en freske som viser en mytologisk metoo-episode – guden Zevs, for anledningen forvandlet til en svane, som voldtar den spartanske skjønnheten Leda. Fresken ble oppdaget i fjor, men blir først nå tilgjengelig for allmenn beskuelse. Ifølge myten endte voldtekten med at Leda klekket to svaneegg, hver av dem med to barn: Helena og Klytaimnestra i det ene, Kastor og Polydeukes i det andre. Motivet skal være nokså utbredt i Pompeii og nabobyen Herculaneum, som begge ble ødelagt av vulkanen Vesuv i år 79 f. Kr. **BW**

det menneskelige.

Kens verden

BARNLIG: Marthe Ramm Fortun og Andrea Galiazzo har skapt en installasjon som er inspirert av deres to år gamle datter.

FOTO: ØYSTEIN THORVALDSEN

«Tegningen har noe grunnleggende ved seg – den er en uttrykksform nesten alle benytter seg av som barn»

for prosjektets idé: Tegningen har noe grunnleggende ved seg – den er en uttrykksform nesten alle benytter seg av som barn.

Nordby konsentrerer seg om «tegning som utforskning og bearbeidelse av det menneskelige» – også i kontrast til vår tids digitale kultur, hvor hånden spiller en annerledes rolle. Hånden har da også fått en markant plass i utstillingen, i tråd med «Human

Touch»-uttrykket. Aller tydeligst blir det i Per Mannings romantiske film «Portrett av Jan Groth». Maning portretterer sin kollega ved utelukkende å filme Groths hånd i arbeid med kunstnerens feirede strek. Også deres mer berømte kollega Louise Bourgeois er representert med et beslektet arbeid: «10 am is When You Come to Me» består av røde hender som strekker seg mot eller fører

seg inn i hverandre, og handler om kunstnerens forhold til sin mangeårige assistent.

Pierre Lionel Matte, derimot, gir hånden en annen vri ved å gjøre den til kart over både egne og andres livshistorier. I Bente Stokkes filmede hender i arbeid, og i de storslåtte fysiske resultatene av dem, er det arbeidsprosessen som trer frem, og møtet mellom kroppen, redskapene og underlaget. Den utprøvende karakteren har de til felles med Ane Hjort Guttus videoverk «Arket er strekens verden», hvor hennes kollega Ina Åsheim snakker om tegning med utgangspunkt i egne arbeider.

Årets triennale har to «gjeste-spill», som begge videreutvikler ideen om tegning som en hverdagslig aktivitet formet av eksistensielle problemstillinger: På Tegnerforbundet har Marthe Ramm Fortun og Andrea Galiazzo skapt en installasjon som er påvirket også av deres to år gamle datter og samlivet med henne. I Kunsternes Hus' første etasje har Simone Ritter kuratert en utstilling av norsk «outsider art», en kombinasjon av signerte verk fra Trastad Samlinger i Nord-Norge, som hun selv leder, og eldre, usignerte pasientarbeider fra Dikemark psykiatriske sykehus.

Slektskapet med enkelte verk i hovedutstillingen er iøynefallende. Mange av arbeidene er kjennetegnet av abstrakte, dekorative former og mønstre – og ofte av symmetri. I noen få oppdager jeg noe som kan ligne kritikk: rekker av tunge, lukkede institusjonsdører signert Herleik Kristiansen, den mest kjente av disse kunstnerne. Alle gjør de meg nysgjerrig på mer. Tittelen, «Sjælens ornament», fanger opp tegningens tilknytning til menneskets indre liv og har slik sett relevans også for resten av årets triennale, som fremstår som lavmælt, men aldri kjedelig.

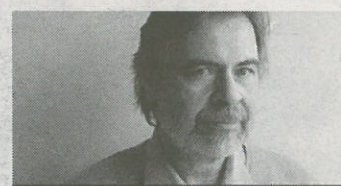
Kåre Bulie

kunst@klassekampen.no

LINJER: Hans Hartung (1904–1989) forbindes med abstrakt ekspresjonisme, action painting og lyrisk abstraksjon.

Kampen mellom kaos og orden

Øivind Storm Bjerke

KUNST

Hans Hartung: «La fabrique du geste»

Musée d'Art Moderne de Paris
Står til 1. mars 2020.

ANMELDELSE

Nytt blikk på en maler med høye ambisjoner på kunstens vegne.

Få abstrakte malere har et så innarbeidet navn som tysk-franske Hans Hartung (1904–1989) i Norge. Han er representert med flere hovedverker i samlingen på Henie Onstad Kunstsenter, som også er forankringspunktet i Norge for hans hustru Anna-Eva Bergmans (1909–1987) kunst. Hartung er en av de få europeiske kunstnerne som fikk noen posisjon også i USA i etterkrigstiden.

Etter at det har vært stille om hans navn i lang tid, er han nå på vei inn i rampe-lyset igjen. Utstillingen ved Musée d'Art Moderne i Paris viser at det er fullt fortjent. Stilhistorisk har Hartung fått en plass innenfor det spontane gestiske maleriet som fikk merkelappene abstrakt ekspresjonisme, action painting og lyrisk abstraksjon på 1950-tallet.

Men hvor spontant er dette maleriet egentlig? Og handler det om håndens følsomme bevegelse over lerretet, der linjene danner spor etter kunstnerens umiddelbare tanker og følelser, eller dreier det seg like mye om systematikk og pretensjoner om å skape et universelt visuelt språk?

Utstillingen i Paris demonstrerer hvordan Hartung arbeidet med en nitid utforskning av forholdet linje, flate og rom med sterkt slektskap med Paul Klee og Vassilij Kandinskij, som en viderefører av tanker med røtter i tysk romantisk kunst og filosofi.

Noe av det mest interessante i utstillingen er en gruppe akvareller fra tidlig på 1920-tallet, med et umiskjennelig preg av interesse for den form for fargeimprovisasjoner vi forbinder med tidlige abstrakte øvelser innenfor esoterisk, antroposofisk inspirert kunst. Det handler altså ikke om å bruke form og farge som ekvivalenter til individualpsykologiske fenomener, men å visualisere en kamp av kosmisk dimensjon mellom kaos og orden, det sublime og heslige versus det harmoniske og skønne. En kunst som utforsker underliggende og metafysiske krefter og prinsipper som fundamentet for et abstrakt visuelt språk, løsrevet fra individuelle og historiske forutsetninger. Altså ingen små ambisjoner på kunstens vegne.

Øivind Storm Bjerke
kunst@klassekampen.no